

Asia: VN/9365/2025

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko teillä lausuttavaa esityksestä yleisesti?

Rakennusliitto vastustaa hallituksen esitystä työttömyysturvan sanktioiden kiristämisestä. Sanktioiden tiukentamisen tarpeellisuus lähtee oletuksesta, että työttömälle ei työ kelpaa, vaikka talouden yleinen tilanne näyttää tosiasiallisesti siltä, että työttömille ei ole tarjolla töitä. KEHA-keskuksen työllisyyskatsauksen tilastojen mukaan työttömiä työnhakijoita oli huhtikuun 2025 lopussa 313 200. Tässä tilanteessa sanktiojärjestelmän kiristäminen ei näyttäydy perustellulta. Sanktioiden tiukentaminen sysäisi vain entistä useamman vielä syvemmälle taloudelliseen ahdinkoon. Nykyisen ns. pohjoismaisen mallin osalta on myös hallituksen esityksen perustelutekstissä todettu, että ensimmäisenä lähetettävä muistutus on ohjannut työnhakijaa oikeaan suuntaan ja 80 %:lle ei ole tämän seurauksena asetettu työttömyysturvaseuraamuksia. Ehdotetussa uudessa mallissa inhimillisen erheen huomioon ottaminen poistuu kokonaan ja halutaan siirtyä suoraan karenssin asettamiseen ja taloudelliseen rankaisemiseen. Pidämme tätä ylimitoitettuna ja kohtuuttoman tiukennuksena.

Yllä viitattuun yleiseen työttömyystilanteeseen verratessa onkin perusteltua olettaa, että mahdollisen toisen sanktion eli kuuden viikon työssäolovelvoitteen lauetessa on työttömälle odotettavissa merkittävästi pidempi jakso ilman työttömyysturvaa. Uudistuksen sijaan olisi järkevämpää käyttää yhteiskunnan resursseja työllisyyden muuhun parantamiseen ja työllisyyden edistämiseen esimerkiksi koulutuksia ja neuvontaa lisäämällä. Esimerkiksi rakentajien pitkään jatkuneen työttömyyden tukemiseksi ei ole tehty mitään toimenpiteitä, ei sen enempää koulutuksen kuin elvyttämisen toimin. Kouluttamisella ja osaamisen parantamisella saatava tuottavuuden parannus jätetään sanktioihin ja virheistä rankaisemiseen keskittyvässä yhteiskunnassa huomioimatta. Työttömyys näyttäytyy lähinnä yksilön omana vikana.

Mikäli esitys tulee voimaan, tulee panostaa erityisesti työttömän oikeuksien ja velvollisuuksien informoimiseen selkeästi. Myös sovituista toimenpiteistä tulisi tulla jonkinlainen muistutus työttömälle, esimerkiksi sähköpostin tai tekstiviestin muodossa ennakoon. Vastavaa malli on

käytössä yksityisellä puolella esimerkiksi hammaslääkärin varauksessa, jossa käyttämättömän ajan kustannus tulee veloitettavaksi. Kun ottaa huomioon työttömälle unohduksen tai inhimillisen erheen aiheuttaman sanktion raju taloudellinen seuraus olisi vähintäänkin kohtuullista muistuttaa asiasta etukäteen. Ehdotetussa mallissa seuraamus tulee pahimmassa tapauksessa asianomaiselle tietoon hänen hakiessaan etuutta työttömyyskassalta tai KELAlta.

2. Onko teillä lausuttavaa säädösehdotuksesta ja sen perusteluista?

Perusteluissa todetaan, että kuuden viikon työssäolovelvoitteen kestoksi on oletettu 200 päivää, eli karenssin seurauksena korvaukseton aika kestäisi keskimäärinkin noin kuusi kuukautta. Tilanteessa, jossa tuota kuuden viikon työtä ei välttämättä ole mahdollista saada, eikä myöskään sellaista työllistämispalvelua ole tarjolla työvoimaviranomaisen toimesta, jolla ihminen voisi velvoitteen täyttää, syntyy kohtuuttomasti taloudellista ahdinkoa sekä yksilön että perheiden osalle, joille karenssi osuu.

Keskimääräinen arvio ei myöskään huomioi osaltaan sitä tosiasiaa, että isolla osalla seuraamuksen saaneista korvaukseton aika kestää vielä keskiarvoa pidempään ja voi aiheuttaa osaltaan esimerkiksi syrjäytymistä yhteiskunnasta, sekä siirtymistä työvoiman ulkopuolelle pysyvämmiin. Negatiiviset vaikutukset voivat myös näkyä esimerkiksi houkutusena tehdä omaisuusrikoksia tai pimeää työtä. Lakivalmistelussa ja perusteluissa tulisi huomioida myös paremmin erilaiset työllisyystilanteet kuten esimerkiksi osa-aikatyötä tekevät sekä nuoret (työelämään vasta tulleet). Työttömyysturvan seuraamuksien mahdollisesti tiukentuessa tulee huomioida kansalaisten tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu, riippumatta asuinpaikasta tai sukupuolesta.

3. Onko teillä lausuttavaa esityksen vaikutusarvioista?

Esityksen vaikutusarviot näyttäytyvät hyvin kevyesti tehdyiltä. Suurin vaikutus on oletettu säästö valtionalouteen, kun yhä useammalla katkeaa oikeus työttömyysturvaan. Sisään leivottu oletus vaikutusarviossa on myös, että työttömille pitää tulla seuraamuksia, koska muutoin säästöjä ei synny. Työllisyysvaikutukset ovat arvioitu voivan olla negatiivisia tai tuottaa parhaimmillaankin pienen määrän lisää työllisiä. Vaikutusarvioissa ei ole huomioitu tarkemmin mahdollisia negatiivisia seuraamuksia yhteiskunnan tai yksilön tasolla eikä ahdinkoa, joka voi aiheutua tilanteessa, jossa työssäolovelvoite asetetaan.

Samanaikaisesti valmistelussa olevat muut lakimuutokset vaikeuttavat luonnollisesti myös vaikutusarvioiden tekemistä. Tämä on ymmärrettävää, mutta korostaa sitä, että uudistustahti on liian vauhdikas ja lainsäädäntöä ei tehdä sillä perinpohjaisuudella, jota kansalaisella on oikeus edellyttää julkiselta vallalta. Muiden lakimuutosten ollessa kesken, ei ole eikä voi olla selkeää, miten syvälle työttömän ahdinko lisääntyy esityksen yhteensä kahdesta virheestä vuoden seurantajaksolla.

4. Tulisiko työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n soveltamisalaa laajentaa uusiin työnhakijaa etuuden saamisen edellytyksenä velvoittaviin toimiin? Mitä nämä toimet olisivat ja miksi velvoittavuutta tulisi laajentaa niihin? Jos mahdollista, esittäkää myös arvio mahdollisen laajennuksen vaikutuksista.

Ei muuta lausuttavaa

Ketola Jere
Rakennusliitto ry